

Martin Lundák, Fenomén kuřáctví mezi armádou a civilním sektorem ve 20. století. Praha, diplomová práce FF UK 2019, 111 s. Posudek vedoucího práce.

Martin Lundák se problematikou kuřáctví a cigaret zabýval již ve své bakalářské práci. Ta byla ovšem metodologicky jednoznačně orientována na vojenskou každodennost a historickou antropologii, navíc ve velmi úzce vymezeném časovém úseku (první světová válka). Nyní si vytkl mnohem ambicióznější, ale také nesrovnatelně náročnější cíl: ukázat proměny rolí, kterou kuřáctví hrálo ve dvacátém století ve vojenském a civilním sektoru. Který z nich v tom kterém konkrétním období více ovlivňoval druhý, jaká byla jejich vzájemná interakce. Lundáka tak již nezajímá tolik jednotlivci, pokuřující před útokem cigaretku, ale stát, ekonomika, reklama, zdravotní dopady, sociální psychologie. Takový úkol je ovšem z mnoha důvodů nesmírně náročný: chybí relevantní historiografická literatura (včetně zahraniční); jde o téma multidisciplinární, zahrnující vedle historie též medicínu, psychologii, sociologii. Jde navíc o téma velmi rozsáhlé geograficky a chronologicky. Všechny tyto okolnosti se do zpracování práce promítly. S některými problémy se autor vypořádal na velmi vysoké úrovni, některé zůstaly zatím nedopovězeny.

Lundákova diplomová práce je zřetelně rozčleněna do několika velkých oddílů. První část (kapitoly 2 a 3) se věnuje spíše kompilativnímu shrnutí vývoje kuřáctví a tabakismu ve vojenském prostředí a jejich vlivy a dopady na lidský organismus i psychiku i možnosti využití při vojenském, zejména bojovém nasazení. Jakkoliv rozumím, že pro celkovou logiku práce nebylo možné tento výklad vynechat, přece jen mohly možná být tyto kapitoly ještě stručnější. Kapitoly 4 a 5, pojednávající o armádním kuřáctví v období první světové války, respektive v meziválečném období, se již v převážné míře opírají o původní pramenný materiál (jeho pestrost, od vizuálních pramenů až po prameny archivní, je jedním z velkých pozitiv práce). Zatímco v kapitole o první světové válce se autor mohl alespoň částečně opřít o již důvěrně známý pramenný materiál z jeho práce bakalářské, kapitola o situaci v meziválečném (převážně československém) období je podle mého názoru nejpřínosnější z celé práce. V závěru práce autor analyzuje vrchol fenoménu kuřáctví v období druhé světové války a nesnadnou cestu k „velkému obratu“, odmítnutí pod vlivem dobových medicínských a sociologických šetření názoru o pozitivním vlivu (zdravotním, psychologickým apod.) kouření ve vojenské sféře. Toto období je již v práci opět spíše naznačeno.

Myslím, že se autorovi v práci podařilo v zásadě velmi dobře prokázat, že rozvoj kuřáctví sice ve velké míře souvisí s vojenským prostředím jako takovým (důvodů je celá řada), ještě více však byl a je ovlivněn přímými, dlouhotrvajícími vojenskými konflikty, jakými byly například obě světové války, válka v Koreji či ve Vietnamu. Svě téma Martin Lundák ve své práci ani zdaleka nevyčerpal. Je pravdou, že jeho výzkumy jsou geograficky limitované (je mi sympatické, že otevřeně přiznává, že také z důvodů jazykové připravenosti) a samozřejmě rozsáhlý výzkum by si zasloužila závěrečná třetina dvacátého století. Velké možnosti skýtá do budoucna také možný komparativní přístup (osobně by mne zajímala situace v „typické“ socialistické armádě ve srovnání s „typickou“ armádou západu).

Celkově lze říci, že diplomová práce Martina Lundáka přináší odůvodněně silnou hlavní tezi a také nové dílčí poznatky o kuřáctví v meziválečném období. Diplomová práce je zpracována velmi pečlivě, obsahuje řadu zajímavých příloh. Ze všech těchto důvodů doporučuji práci k obhajobě a hodnotím ji známkou výborně.

Praha, 5. 9. 2019

prof. Ivan Šedivý